

Ümumi məlumat	Fənnin adı, kodu və kreditlərin sayı	GEOG 210, Torpaqşünaslıq 3 AKTS
	Departament	Coğrafiya və Ətraf Mühit
	Proqram (bakalavr, magistr)	Bakalavr
	Tədris semestri	2026/27, Payız
	Fənni tədris edən müəllim (lər)	Şahnaz Səlim qızı Amanova
	E-mail:	shahnaz.amanova@khazar.org
	Telefon:	(+994 70) 265 95 68
	Mühazirə otağı/Cədvəl	314Old, I gün saat 11:50 və 13:40
	Məsləhət saatları	V gün saat 12.00-14.00
Prerekvizitlər		
Tədris dili	2026-2027	
Fənnin növü (məcburi, seçmə)	seçmə	
Dərsliklər və əlavə ədəbiyyat	1. Məmmədov Q.Ş. Torpaqşünaslıq və torpaq coğrafiyasının əsasları Bakı, "Elm", 2007, 664 s 2. Elməddin Namazov. Torpaqşünaslıq. Modul dərs vəsaiti. Bakı, 2016, 92 s. 3. Həsənova Ş.G., Əsgərova M.M. Torpaq coğrafiyası və torpaqşünaslığın əsasları ilə. Bakı, 2010, 132 s. 4. McKnight's Physical Geography: A Landscape Appreciation (11th Edition). 2014, 632 p. 5. Henry D. Foth. Fundamentals of soil science. Michigan State University. 382 p 6. Quliyev İ.Ə.Ümumi torpaqşünaslıq və torpaq coğrafiyası. Bakı 2014, 235 s. 7. Həmçinin İnternet resurslar	
Kursun təsviri	Torpaqşünaslıq təbiət elmlərinə daxildir. Torpaq dağ süxurlarının su, hava və müxtəlif növ canlı və cansız orqanizmlərin birgə təsiri ilə təbii dəyişilmiş üst və ya xarici qatıdır. Torpaq- iqlimin, bitki və heyvanat aləminin, dağ süxurların tərkib və quruluşunun, ərazinin relyefinin və ən nəhayət, ölkənin yaşının çox mürəkkəb qarşılıqlı təsiri nəticəsində yaranmışdır. Torpağın münbitliyi - torpağın bitkinin normal yaşaması və inkişafı üçün lazım olan qida elementləri və su, onun kök sistemini isə hava və istiliklə təmin etmək qabiliyyətidir. Bu elm fizika, kimya, biologiya, geologiya, coğrafiya, mineralogiya, geobotanika, riyaziyyat və s. elmlərlə sıx qarşılıqlı əlaqədədir	
Kursun məqsədləri	Torpaqşünaslıq əminin əsas məqsədi torpağı və onun genezisini, quruluşunu, tərkib və xassələrini; torpaqların coğrafi yayılmasının qanunauyğunluqlarını; torpağın münbitliyinin formalaşmasını və inkişafını müəyyən edən ətraf mühitlə qarşılıqlı əlaqəsini; torpaqdan kənd təsərrüfatı və digər sahələrdə səmərəli istifadənin yollarını və torpaq örtüyünün kənd təsərrüfatında istifadəsi şəraitində dəyişkənliyini öyrənməkdir.	

Tədrisin (öyrənmənin) nəticələri	Semestrin sonunda tələbələr aşağıdakıları bacaracaqlar: 1. Torpaq, onun genezisi, quruluşu, tərkibi və xassələri haqqında biliklər əldə edəcək, bacarıqlarını artıracaq və möhkəmləndirəcəklər. 2. Azərbaycan və dünyada yayılmış torpaq tipləri və onların coğrafi qanunauyğunluqları haqqında biliklər əldə edəcək, bacarıqlarını artıracaq və möhkəmləndirəcəklər. 3. Torpağın əsas xassəsi olan münbitliyinin formalaşması və inkişafını müəyyən edən ətraf mühitlə qarşılıqlı əlaqəsi haqqında biliklər əldə edəcək, bacarıqlarını artıracaq və möhkəmləndirəcəklər. 4. Torpaqdan kənd təsərrüfatında və iqtisadiyyatın digər sahələrində səmərəli istifadənin yolları və torpaq örtüyünün kənd təsərrüfatında istifadəsi şəraitində dəyişkənliyi haqqında biliklər əldə edəcək, bacarıqlarını artıracaq və möhkəmləndirəcəklər.		
Tədris metodları	Məşğələ		x
	Qrup müzakirəsi		x
	Praktiki tapşırıqlar		x
	Praktiki məsələnin təhlili		x
Qiymətləndirmə	Komponentləri	Tarix/son müddət	Faiz (%)
	Yoxlama (quiz)	1. 15.10.2026 2. 15.11.2026 3. 15.12.2026	10
	Tapşırıq	20.12.2026	10
	Davamiyyət	15.09-30.12	5
	Aktivlik	15.09-30.12	5
	Araşq imtahanı	Noyabr	35
	Final imtahanı	Yanvar	35
	Yekun		100
Tədris qaydaları	Tədrisin keyfiyyətini təmin etmək məqsədilə mümkün qədər illustrativ materiallara (xəritə, qrafik təsvir və diaqramlara) yer ayrılmışdır. Aktivlik 5 balla qiymətləndirilir. Belə ki, tələbənin dərs zamanı ümumi hazırlığı şifahi suallar əsasında 1-5 balla qiymətləndirilir. Semestrin sonuna qədər bu ballar yığılıb və ortaq məxrəc çıxarılaraq (maksimum 5) müəyyən edilir. Tələbənin davamiyyəti, dərsə vaxtında gəlib-gəlməməsi, tapşırıqları vaxtında yerinə yetirməsi, özünü dərsdə diqqətli aparması da nəzərə alınır (5 bala qədər). Hər 2-ci qəib tələbənin 1 balını silmiş olur. Tədris prosesi zamanı auditoriyada nizam-intizamın pozulması hallarına yol verən tələbənin aktivlik balı mənfi qiymətləndirilə, yaxud da tələbə auditoriyadan xaric oluna bilər. Kurs işi (layihə) hər bir tələbəyə verilən fərdi tapşırıqdır və maksimum 10 balla qiymətləndirilir. Kurs işinə yazı (5-8 səhifə) və təqdimat (təxminən 10-15 slayd ətrafında) daxildir. Qiymətləndirmə zamanı aşağıdakı meyarlar nəzərə alınır: 1. Mövzunun 5-7 səhifəlik yazıda tam əhatə olunması (2 bal)		

2. Daha müasir ədəbiyyatdan istifadə (2 bal) 3. Alınan nəticələrin spesifik və konkret olması (2 bal) 4. Təqdimat zamanı qazanılmış biliklərin yaxşı nümayiş etdirilməsi (2 bal) 5. Təqdimatdan sonra verilən suallara cavabların verilə bilməsi (2 bal) Aralıq və final imtahanları yazılı test formasında olacaq. Kursdun tədrisində Süni İntellekt alətlərindən istifadə Xəzər Universitetinin siyasətinə əsasən tənzimlənir və istifadə səviyyəsi müəllim tərəfindən müəyyən edilir. Sİ yalnız dəstəkedici vasitə kimi istifadə oluna bilər, nəticələrə görə bütün məsuliyyət tələbəyə aiddir və hər hansı istifadə barədə mütləq açıqlama verilməlidir. Qaydaların pozulması və ya mənbənin gizlədilməsi akademik dürüstlüyün pozulması kimi qiymətləndirilərək sıfır (0) qiymətlə nəticələnə bilər.			
Cədvəl (dəyişdirilə bilər)			
Həftə	Tarix	Fənnin mövzuları	Dərslik/Tapşırıqlar
1.	21.09.2026	Torpaq haqqında anlayış. Torpaqşünaslıq elminin inkişaf tarixi və başqa elmlərlə əlaqəsi. Azərbaycanca bu elmin inkişaf xüsusiyyətləri. Torpaqşünaslıqda tədqiqat metodları	1. Məmmədov Q.Ş. Torpaqşünaslıq və torpaq coğrafiyasının əsasları Bakı, "Elm", 2007, (səh. 21-30) 2. Həsənova Ş.G., Əsgərova M.M. Torpaq coğrafiyası və torpaqşünaslığın əsasları ilə. Bakı, 2010, (səh. 6-25) 3. McKnight's Physical Geography: A Landscape Appreciation (11th Edition). 2014, (səh. 345-347) 5. Henry D. Foth. Fundamentals of soil science. Michigan State University. (səh. 1-42)
2.	28.09.2026	Aşınma prosesi. Torpaqəmələgətirən süxurlar (maqmatik, metamorfik, çökmə).Torpağın qranulometrik (mexaniki) tərkibi.	1. Məmmədov Q.Ş. Torpaqşünaslıq və torpaq coğrafiyasının əsasları Bakı, "Elm", 2007, (səh. 70-78) 2. Elməddin Namazov. Torpaqşünaslıq. Modul dərsləri vəsaiti. Bakı, 2016, (səh. 14-19) 3. Həsənova Ş.G., Əsgərova M.M. Torpaq coğrafiyası və

			torpaqşünaslığın əsasları ilə. Bakı, 2010, (<u>səh. 26-42</u>) 5. Quliyev İ.Ə.Ümumi torpaqşünaslıq və torpaq coğrafiyası. Bakı 2014, (<u>səh. 8-14</u>)
3.	05.10.2026	Torpaqəmələgəlmə prosesinin mərhələləri. Maddələrin bioloji və biogeokimyəvi dövrəni. Torpaqəmələgətirən amillər (torpaqəmələgətirən süxurlar, iqlim, bitki və heyvanat aləmi, relyef, ərazinin yaşı, insanın təsərrüfat fəaliyyəti). Torpağın morfoloji əlamətləri.	1. Məmmədov Q.Ş. Torpaqşünaslıq və torpaq coğrafiyasının əsasları Bakı, "Elm", 2007, (<u>səh. 45-63</u>) 2. Həsənova Ş.G., Əsgərova M.M. Torpaq coğrafiyası və torpaqşünaslığın əsasları ilə. Bakı, 2010, (<u>səh. 90-96, səh 124-131</u>) 4. McKnight's Physical Geography: A Landscape Appreciation (11th Edition). 2014, (<u>səh. 347-350</u>)
4.	12.10.2026	Torpağın üzvi hissəsi. Humus haqqında anlayış. Humifikasiya prosesi və ona təsir edən amillər.	1. Məmmədov Q.Ş. Torpaqşünaslıq və torpaq coğrafiyasının əsasları Bakı, "Elm", 2007, (<u>səh. 116-128</u>) 2. Elməddin Namazov. Torpaqşünaslıq. Modul dərs vəsaiti. Bakı, 2016, (<u>səh. 33-34</u>) 3. Həsənova Ş.G., Əsgərova M.M. Torpaq coğrafiyası və torpaqşünaslığın əsasları ilə. Bakı, 2010, (<u>səh. 52-56</u>)
5.	19.10.2026	Torpağın fazaları. Torpaq mikroelementləri .Torpağın radioaktivliyi.	1. Məmmədov Q.Ş. Torpaqşünaslıq və torpaq coğrafiyasının əsasları Bakı, "Elm", 2007, (<u>səh. 131-143</u>)
6.	26.10.2026	Torpaq kolloidləri. Torpaq kolloidlərinin əmələgəlməsi, tərkibi və xassələri. Kolloid hissəciklərin elektrik yükü.	1. Məmmədov Q.Ş. Torpaqşünaslıq və torpaq coğrafiyasının əsasları Bakı, "Elm", 2007, (<u>səh. 147-151</u>)

			2. Elməddin Namazov. Torpaqşünaslıq. Modul dərs vəsaiti. Bakı, 2016, <u>(səh. 56-61)</u> 3. McKnight's Physical Geography: A Landscape Appreciation (11th Edition). 2014, <u>(səh. 356-357)</u> 4. Quliyev İ.Ə.Ümumi torpaqşünaslıq və torpaq coğrafiyası. Bakı 2014, <u>(səh. 36-39)</u>
7.	02.11.2026	Torpağın udma qabiliyyətinin növləri (mexaniki, fiziki, fiziki-kimyəvi və ya mübadiləli, kimyəvi, bioloji udma).Torpağın udma tutumu.	1. Məmmədov Q.Ş. Torpaqşünaslıq və torpaq coğrafiyasının əsasları Bakı, "Elm", 2007, <u>(səh. 151-161)</u> 2. Həsənova Ş.G., Əsgərova M.M. Torpaq coğrafiyası və torpaqşünaslığın əsasları ilə. Bakı, 2010, <u>(səh. 61-65)</u>
		Aralıq imtahanı	
8.	09.11.2026	Torpaq strukturunun əmələgəlməsi və onun növləri. Torpaq strukturunun dağılmasına səbəb olan amillər.	1. Məmmədov Q.Ş. Torpaqşünaslıq və torpaq coğrafiyasının əsasları Bakı, "Elm", 2007, <u>(səh. 165-171)</u> 2. Elməddin Namazov. Torpaqşünaslıq. Modul dərs vəsaiti. Bakı, 2016, <u>(səh. 34-35)</u> 3. Həsənova Ş.G., Əsgərova M.M. Torpaq coğrafiyası və torpaqşünaslığın əsasları ilə. Bakı, 2010, <u>(səh. 106-109)</u> 4. McKnight's Physical Geography: A Landscape Appreciation (11th Edition). 2014, <u>(səh. 353-355)</u> 5. Quliyev İ.Ə.Ümumi torpaqşünaslıq və torpaq

			coğrafiyası. Bakı 2014, (səh. 47-50)
9.	16.11.2026	Torpağın ümumi fiziki və fiziki-mexaniki xassələri.	1. Məmmədov Q.Ş. Torpaqşünaslıq və torpaq coğrafiyasının əsasları Bakı, "Elm", 2007, (səh. 172-175) 2. Quliyev İ.Ə. Ümumi torpaqşünaslıq və torpaq coğrafiyası. Bakı 2014, (səh. 50-51)
10.	23.11.2026	Torpağın su xassələri və su rejimi. Torpağın su balansı və su rejimi. Torpağın su rejiminin tənzimlənməsi.	1. Məmmədov Q.Ş. Torpaqşünaslıq və torpaq coğrafiyasının əsasları Bakı, "Elm", 2007, (səh. 179-194) 2. Elməddin Namazov. Torpaqşünaslıq. Modul dərsləri vəsaiti. Bakı, 2016, (səh. 35-36) 3. Həsənova Ş.G., Əsgərova M.M. Torpaq coğrafiyası və torpaqşünaslığın əsasları ilə. Bakı, 2010, (səh. 66-84) 4. McKnight's Physical Geography: A Landscape Appreciation (11th Edition). 2014, (səh. 350) 5. Henry D. Foth. Fundamentals of soil science. Michigan State University. (səh. 54-73)
11.	30.11.2026	Torpaq məhlulunun tərkibi və qatılığı. Torpaqda osidləşmə-reduksiya prosesləri. Torpaq məhlulunun ayırma üsulları.	1. Məmmədov Q.Ş. Torpaqşünaslıq və torpaq coğrafiyasının əsasları Bakı, "Elm", 2007, (səh. 215-218) 3. Həsənova Ş.G., Əsgərova M.M. Torpaq coğrafiyası və torpaqşünaslığın əsasları ilə. Bakı, 2010, (səh. 3-31)
12.	07.12.2026	Torpaq havası, onun tərkibi və əhəmiyyəti. Torpağın hava rejimi və onun tənzimlənməsi.	1. Məmmədov Q.Ş. Torpaqşünaslıq və torpaq

			coğrafiyasının əsasları Bakı, "Elm", 2007, (səh. 196-202) 2. Elməddin Namazov. Torpaqşünaslıq. Modul dərsləri vəsaiti. Bakı, 2016, (səh. 36) 3. Həsənova Ş.G., Əsgərova M.M. Torpaq coğrafiyası və torpaqşünaslığın əsasları ilə. Bakı, 2010, (səh. 76-80) 4. McKnight's Physical Geography: A Landscape Appreciation (11th Edition). 2014, (səh. 351)
13.	14.12.2026	Torpaqda istiliyin mənbəyi. Torpağın istilik xassələri (torpağın istilik udma qabiliyyəti, torpağın istilik tutumu və torpağın istilikkeçiriciliyi).	1. Məmmədov Q.Ş. Torpaqşünaslıq və torpaq coğrafiyasının əsasları Bakı, "Elm", 2007, (səh. 204-208) 2. Elməddin Namazov. Torpaqşünaslıq. Modul dərsləri vəsaiti. Bakı, 2016, (səh. 36) 3. Həsənova Ş.G., Əsgərova M.M. Torpaq coğrafiyası və torpaqşünaslığın əsasları ilə. Bakı, 2010, (səh. 73-76) 4. Quliyev İ.Ə. Ümumi torpaqşünaslıq və torpaq coğrafiyası. Bakı 2014, (səh. 57-60)
14.	21.12.2026	Torpaq münbitliyinin növləri (təbii, süni, effektiv və ya iqtisadi). Torpaq münbitliyinin keyfiyyətə qiymətləndirilməsi.	1. Məmmədov Q.Ş. Torpaqşünaslıq və torpaq coğrafiyasının əsasları Bakı, "Elm", 2007, (səh. 223-226) 2. Elməddin Namazov. Torpaqşünaslıq. Modul dərsləri vəsaiti. Bakı, 2016, (səh. 42) 3. Henry D. Foth. Fundamentals of soil science. Michigan State University. (səh. 221-250)

15.	28.12.2026	Torpaqların təsnifatı və coğrafi yayılmasının əsas qanunauyğunluqları. Azərbaycanın torpaq tipləri və onların yayılma qanunauyğunluqları.	1. Məmmədov Q.Ş. Torpaqşünaslıq və torpaq coğrafiyasının əsasları Bakı, "Elm", 2007, (səh. 232-246) 2. Həsənova Ş.G., Əsgərova M.M. Torpaq coğrafiyası və torpaqşünaslığın əsasları ilə. Bakı, 2010, (səh. 115-132) 3. McKnight's Physical Geography: A Landscape Appreciation (11th Edition). 2014, (səh. 361-374) 4. Henry D. Foth. Fundamentals of soil science. Michigan State University. (səh. 271-285)
		Final imtahanı	